

SAMMANDRAG AV EN UTREDNING AV TILLSYVEN ÖVER SALTHALTERNA I LIVSMEDEL

INLEDNING

Via systemet för årlig insamling av tillsynsinformation, med riksomfattande tillsynsprojekt eller med separata utredningar erhålls information om läget inom tillsynen på riksplanet.

Med hjälp av den utredning som nu finns till hands inskaffade Livsmedelssäkerhetsverket Evira mot slutet av året 2010 information om det, hur man i företagarnas egenkontroll och myndighetstillsynen säkerställer att salthalterna som anges på livsmedlen håller streck.

Bestämmelserna om hur mängden salt skall anges i förordningen om förpackningspåskrifter (HIMf 1084/2004) ändrades med HIMf 1224/2007. Ändringen gällde främst angivandet av livsmedel som kraftigt saltade. Gränsen för angivande sänktes i alla tidigare livsmedelskategorier till 0,1 % och med togs flera nya livsmedelskategorier som skall märkas med "kraftigt saltat" då den fastställda gränsen överskrids.

För närvarande fästs också uppmärksamhet vid behovet att minska intaget av salt såväl på EU-nivå som globalt (WHO).

Eftersom vi via det nuvarande systemet för insamling av tillsynsinformation (ELTU) inte får information om tillsynen över salthalterna, har vi nationellt ingen information om hur de nuvarande bestämmelserna om angivandet av salthalten följs och övervakas. Vi har heller ingen information om det, om ovan nämnda författningsändring inverkat sänkande på salthalterna eller om påskriften "kraftigt saltat" blivit allmännar på livsmedlen. För att undersökningarna under de närmaste åren skall kunna inriktas på problempunkterna, krävs information om nuläget. Av nämnda orsaker behövdes en separat utfrågning.

HUR UTREDNINGEN GENOMFÖRDES OCH RESULTATEN DEN GAV

I Evira utarbetades en elektroniskt ifyllbar frågeblankett i formatet Webropol. Den levererades i slutet av oktober 2010 till regionförvaltningsverken som ombads omedelbart förmedla den vidare till de kommunala tillsynsenheterna inom deras område. Blanketten levererades också till Eviras besiktningsveterinärer. Tid att svara på utfrågningen gavs fram till 21.12.2010.

I utredningen bad man om information om salthaltsundersökningarna åren 2008 – 2010. Frågeblanketten fylldes i utgående från den information, som tillsynsenheterna hade tillgång till vid enkättidpunkten och svarandet förutsatte således inga tillsynsbesök.

Utfrågningen besvarades av 35 kommunala tillsynsenheter (29 % av alla tillsynsenheter) och 4 av Eviras besiktningsveterinärer (22 % av anläggningarna, som Eviras besiktningsveterinärer utövar tillsyn över).

Inom det område där de som svarade på utfrågningen befann sig fanns sammanlagt 108 sådana företagare, som framställde och förpackade sådana livsmedel, för vilka salthalten måste anges. Frukostcerealerna undantagna var alla de livsmedelskategorier, för vilka salthalten skall anges eller som skall märkas som "kraftigt saltade", representerade.

1. Företagarnas egenkontrollundersökningar

Eftersom företagaren svarar för säkerställandet av att salthaltsmärkningarna håller streck, gällde första frågan tillsynsutövarnas uppfattning om det

- i vilken grad företagarna inbegripit salthaltsundersökningar i sin plan för egenkontroll

- om företagen låtit undersöka salthalterna i enlighet med sin plan för egenkontroll
- om man i företagens egenkontrollundersökningar konstaterat överskridningar av salthalten åren 2008 – 2010
- om överskridningar förekommit, vilka tillrättläggande åtgärder företagen då vidtagit.

Resultaten framgår av följande tabell.

I företagens plan för egenkontroll ingår salthaltsundersökningar:

Salthaltsundersökningar ingår i planen för egenkontroll	% av kommunerna / besiktningsveterinärerna som svarade
- hos alla företagare	23,5
- hos två tredjedelar av företagen	8,8
- hos hälften av företagen	17,8
- hos en tredjedel av företagen	32,4
- hos inte en enda företagare	11,8
- tillsynsenheten / besiktningsveterinären vet inget om saken	5,9

Hur har företagen följt sin plan för egenkontroll:

Har företagen låtit undersöka salthalterna enligt sin plan?	% av kommunerna / besiktningsveterinärerna som svarade
Ja	15,2
Delvis	57,8
Nej	9,1
Tillsynsenheten / besiktningsveterinären vet inget om saken	18,2

Har överskridningar av den angivna salthalten på förpackningen konstaterats i egenkontrollundersökningarna:

Överskridningar har konstaterats i egenkontrollundersökningarna	% av kommunerna / besiktningsveterinärerna
Ja	47,2
Nej	36,1
Inget svar	16,7

Överskridningar förekom i följande livsmedelskategorier

- köttprodukter
- bröd
- fiskprodukter
- andra halvfabrikat och färdig mat.

Företagarnas åtgärder till följd av de överskridningar av salthalterna, som konstaterats i egenkontrollundersökningarna:

Vilka tillrättaläggande åtgärder har företagaren vidtagit	% av kommunerna / besiktningstveterinärerna som svarade
- företagaren har tagit nya prover	23,5
- företagaren har rättat till märkningarna på förpackningen	23,5
- företagaren har ändrat receptet	23,5
- i egenkontrollen ingår ingen information om tillrättaläggande åtgärder	17,6
- tillsynsenheten vet inget om saken	41,2

2. Myndighetsprovtagningen

Av följande fyra tabeller framgår vilka salthaltsprover som myndigheterna som svarade på utfrågningen tagit av köttprodukter, fiskprodukter, bröd och halvfabrikat och färdig mat:

Prover av köttprodukter

	2008	2009	2010
Antal prover	48	61	46
Överskridningar %	10,4	18,0	19,5
Antal kommuner som tagit sådana prover	8	7	8

Prover av fiskprodukter

	2008	2009	2010
Antal prover	20	16	31
Överskridningar %	10	31,3	16,1
Antal kommuner som tagit sådana prover	6	7	6

Prover av bröd

	2008	2009	2010
Antal prover	28	23	39
Överskridningar %	32,1	56,5	43,6

Antal kommuner som tagit sådana prover	5	7	8
--	---	---	---

Prover av halvfabrikat och färdig mat

	2008	2009	2010
Antal prover	73	72	65
Överskridningar %	15,1	5,3	7,7
Antal kommuner som tagit sådana prover	4	2	2

Av följande tabell framgår vilka åtgärder tillsynsmyndigheterna vidtagit då överträdelser konstaterats i angivandet av salthalten.

Tillsynsmyndigheten har	% av kommunerna / besiktningsveterinärerna som svarade
- tagit nya prover	28,8
- uppmanat företagaren att intensifiera egenkontrollen över salthalten	92,9
- ålagt företagaren av rätta till märkningarna på förpackningen	57,1

SLUTSATSER

I undersökningarna under de år (2008 – 2010), som utredningen gällde förekom oroväckande många överskridningar av den salthalt, som angetts på förpackningarna till livsmedlen. Enligt drygt en tredjedel av kommunerna/besiktningsveterinärerna som svarade hade överskridningar av den angivna salthalten konstaterats i företagarnas egenkontrollundersökningar. Överskridningar förekom också i myndighetsundersökningarna. Särskilt anmärkningsvärt var att salthalten i bröd överskreds och det är oroväckande, eftersom brödet spelar en betydande roll i konsumenternas dagliga kost.

Undersökningarna är ändå endast en metod att säkerställa att de angivna salthalterna håller streck. I första hand skall tillsynsmyndigheterna säkerställa att företagarna med hjälp av recepten och en omsorgsfull dosering av saltet säkerställer att salthalterna som anges på förpackningarna inte överskrids. Till den delen är tillsynsmyndigheternas åtgärder rätt inriktade.

Till följd av denna utrednings tidtabell blev svarsprocenten för tillsynsmyndigheternas del jämförelsevis låg (knapp 30 %). Utredningen ger ändå hänvisningar om att egenkontrollen och myndighetstillsynen över salthalterna borde intensifieras. Konsumenterna måste kunna lita på att salt-haltsmärkningarna håller streck för att kunna göra rätta val med tanke på sin hälsa.

Denna utredning tjänar som underlag för olika projekt då man under de kommande åren under Eviras ledning utreder de angivna salthalternas riktighet.